

S obzirom na postojanje citiranih dvaju stručnih nalaza, koji zaslužuju punu vjeru, sud nije našao za potrebno da se u pogledu tih činjenica izvodi još jedno vještačenje.

Valjalo je dakle, na temelju izvedenih dokaza, ustanoviti da je brodar ukrcao teret na brod koji je prije početka putovanja bio osposobljen za plovidbu, a da je do štete došlo uslijed olujnog nevremena, za koje tuženik ne odgovara. Trebalo je stoga tužbu odbiti uz obvezu da tužitelj tuženiku naknadi parnični trošak.

Z.R.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Prvostepena presuda od 25.I 1964.

Vijeće: Zvone Rihtman, dr Natko Katičić, dr Emilije Pallua

Prijevoz stvari morem - Oštećenje tereta - Nadležnost suda - Cesiya koju primalac daje osiguratelju - Zastara - Požar - Oluja - Jugoslavenski sud je nadležan za sporove o prijevozu stvari morem, ako se teret mora, prema ugovoru, iskrcati u SFRJ - Zastara iznosi godinu dana od dana završetka iskrcaja tereta - Zastara nije nastupila ako je tužba predana na poštu istog datuma godinu dana nakon što je teret iskrcao - Tužitelj - osiguratelj aktivno je legitimiran i kad svoju legitimaciju dokaže cesijom u toku postupka - Brodar ne odgovara za štetu nastalu požarom ako mu tužitelj ne dokaže njegovu osobnu krivnju - Kao šteta prouzrokovana požarom smatra se i šteta nastala njegovim gašenjem - Brodar odgovara za štetu prouzrokovanu olujom koja nema obilježja više sile - Vjetar jačine 54 km/h zimi u Biskajskom zaljevu nije viša sila - Postojanje svjedodžbe o klasi nije dokaz da je brod bio sposoban za plovidbu i za očuvanje tereta - Zapovjednik ne može odbiti primanje protesta o oštećenju tereta navodom da mu jezik na kojem je protest sastavljen nije poznat, jer se može poslužiti tumačem - Kad se teret iskrcaje na temelju ugovorne klauzule da se iskrcaj vrši "slobodno od rizika i tereta na brod", primalac je dužan dokazati da su vreće u kojima je teret uvrećan bile poderane prije iskrcaja

Prema teretnici broj 132/29 od 20.II 1961, izdanoj u Wismaru, Njemačka Demokratska Republika, tuženik je brodom "Aguila" prevezao 70.376 vreća s 5.278.000 kilograma šećera iz Wismara u Koper. Na odredištu je konstatirano da je šećer oštećen ovlaženjem morakom i slatkom vodom, požarom i rasipanjem.

Tužitelj je cesionar ovlaštenog primaoca s teretnice, kome je naknadio štetu na temelju ugovora o osiguranju, pa tužbom zahtijeva da mu tuženik naknadi utuženi iznos.

Tuženik je prigovorio da je jugoslavenski sud nena-
dležan za odlučivanje o sporu, jer nedostaje pretpostavka iz
čl.34 Zpp., a osim toga i da je nastupila zastara prava na
tužbu, jer je od dana kad je teret iskroan, pa do dana preda-
je tužbe sudu, prošao jednogodišnji zastarni rok iz čl.3 st.6
Medjunarodne konvencije o izjednačenju nekih pravila o teret-
nici /Konvencije/ iz 1924.g. Prigovorio je nadalje da tužite-
lju nedostaje aktivna legitimacija, jer da je cesije primio
tek u toku parnice.

Što se tiče oštećenja tereta, tuženik je naveo da
je teret manjim dijelom oštećen od požara i gašenja požara
nastalog prigodom zavarivanja vjetrolovke u Wismaru, a većim
dijelom od prodora morske vode u brodska skladišta zbog teš-
kog nevremena na koje je brod naišao od 25-28.II 1961.; u oba
slučaja brod je oslobođen odgovornosti po čl.4 st.2 b. i c.
spomenute Konvencije. Oštećenje zbog poderanih vreća tuženik
prevaljuje na primaoca, koji da je iskrcavao teret s broda
nepodesnim sredstvima, a štetu radi zaprljanja vreća svaljuje
na radnike, koji da su prilikom iskrcaja prljavim cipelama
gazili po vrećama. Predložio je da se tužbe protiv njega od-
bije, a tužitelj obveže na naknadu parničnog troška.

Nije osnovan prigovor nenadležnosti suda. U konkret-
nom slučaju radi se o pomorskom sporu iz čl.455 pod 2 Zpp u
vezi sa čl.467 Zpp.; za takve sporove nadležan je po čl.470
Zpp sud mjesta, gdje je po sporazumu stranaka tuženik dužan
izvršiti ugovor.

Iz sadržaja teretnice broj 132/29 od 20.II 1961.
godine proizlazi da je tuženik bio dužan predati teret u jed-
noj jugoslavenskoj luci, što znači da je tuženik bio dužan
izvršiti ugovor u Jugoslaviji. Odatle slijedi da je u smislu
čl.470 Zpp. za presudjivanje o sporu zbog izvršenja konkret-
nog ugovora o prijevozu mjesno nadležan onaj jugoslavenski
sud koji je inače mjesno nadležan za luku u kojoj će brod is-
krcati teret, tj. u kojoj će izvršiti ugovor. Prema tome, jer
je ugovor o prijevozu izvršen u Kopru, za spor bi, obzirom
na visinu utuženog iznosa, bio stvarno i mjesno nadležan Viši
privredni sud u Ljubljani, ali se tuženik na raspravi od 23.
IV 1963.g. izričito odrekao prigovora mjesne nadležnosti Vi-
šega privrednog suda u Zagrebu, te se upustio pred njim u
raspravljavanje, pa je zbog toga za rješavanje o sporu utvrdje-
na mjesna i stvarna nadležnost ovog suda.

Ne stoji ni prigovor zastare. Na ovaj spor se ima primijeniti Zakon o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova /ZUIPB/, i to po odredbi čl.130, st.1 pod.2, jer se radi o oštećenju tereta kome se luka odredišta nalazi u Jugoslaviji. Treba primijetiti da se tuženik u pogledu materijalnog prava poziva na odredbe Konvencije iz 1924.godine kao na mjerodavno pravo. Međutim, zemlje u kojoj je teretnica izdana nije država ugovornica Konvencije, a baš ova okolnost je u smislu čl.10 Konvencije odlučna za njenu primjenu na teretnicu. Treba naglasiti da, s obzirom na činjenicu što su odredbe Konvencije recipirane u ZUIPB, isključenje neposredne primjene odredaba Konvencije na spor neće proizvesti nikakvu stvarnu razliku u primjeni materijalnog prava na sam spor.

Po članu 128 ZUIPB, ako se radi o naknadi štete zbog oštećenja tereta, potraživanje zastaruje po isteku jedne godine, s tim da vrijeme zastare počinje teći od dana kad je teret predan. Parnične stranke slažu se u tome da je iskrcaj tereta dovršen 20.III 1961, pa se prema tome taj dan ima uzeti kao dies a quo, a dan 20.III 1962. kao dies ad quem. Tužitelj je tužbu predao preporučeno na poštu dana 20. III 1962.godine, što je utvrđeno službenim pečatom suda na primjerku tužbe u parničnom spisu na temelju poštanskog žiga, pa se ona u smislu čl.102, st.7 i 2 Zpp. ima smatrati predanom na vrijeme, tj. prije nego što je istekao zastarni rok.

Tuženikovo stajalište da je tužbeni podnesak morao već 20.III 1962. godine biti materijalno predan sudu, a ne samo i na pošti, nema oslonu u zakonu, koji naprotiv izričito određuje da se i u slučaju kad se radi o roku zastare potraživanja, ako je podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom, dan predaje pošti ima smatrati danom predaje sudu. Napose je lišeno zakonskog oslonu pobijanje prevovremenosti tužbe koja polazi od dana kad je tužba dostavljena tuženiku.

Neosnovano tuženik prigovara i aktivnoj legitimaciji tužiteljevoj. Tužitelj se iskazao cesijama špeditera, koji je primio teret po teretnici, i svoga osiguranika, kome je isplatio osigurninu. Tuženiku su obje cesije na njegov zahtjev predočene na raspravi 23.IV 1963., pa ih je on bez prigovora primio do znanja; tek podneskom od 21.III 1963, tuženik prigovara da su cesije izdane u toku parnice. Sud smatra taj prigovor neodlučnim, jer za postojanje cesije nije odlučan dan kad je cedirani dužnik o njoj obaviješten, nego je odlučna činjenica da je cedent doista ustupio svoju tražbinu cesionaru, a ovo je moglo biti učinjeno i usmeno, jer zakon ne određuje formu u kojoj se cesije ima izvršiti. Zbog toga tuženik ne može osporiti tužitelju aktivnu legitimaciju samo zbog toga što je tužitelj ispravu o pravu, koje je cesijom stekao, predočio tuženiku tek u parnici, a treba primijetiti da tuženik nije prigovorom pobio opstojnost same cesije.

Tužbom se traži naknada za oštećenje tereta, do koje je došlo zbog raznih uzroka i u raznim prilikama: zbog požara i gašenja požara, zbog nevremena, zbog vlaženja kišom, zbog prljanja i zbog rasipanja tereta. Ukupno oštećenje utvrđeno je zapisnikom o pregledu robe sastavljenom 5.IV 1961., na temelju kojega je tužitelj izvršio isplatu osiguranog slučaja.

Tuženik smatra da ne odgovara za oštećenje nastalo požarom; tužitelj naprotiv smatra da je tuženik odgovoran, jer da je do požara došlo nepažnjom osobe koja je vršila zavarivanje.

Prema članu 53, st.4 ZUIPB za štetu nastalu od požara na brodu brodar odgovara samo onda kad je požar skrivio svojom radnjom ili propustom. Teret dokaza da je brodar odgovoran leži na tužitelju, pa je on dužan dokazati radnju ili propust brodarov zbog kojih je došlo do požara. Takav dokaz tužitelj u ovom sporu nije dao. Tvrdnja tužiteljeva, da je do požara došlo zbog toga što je brodski popravljivač vršeći zavarivanje propustio nužne mjere opreza, samo je nedokazana pretpostavka; no kad bi i bila dokazana, ona bi samo zasvjedočila činjenicom da je do požara došlo radnjom druge osobe, a ne brodara.

S druge strane, iz unosa u brodski dnevnik vidi se da je zavarivanje na brodu vršio "the shiprepairman", tj. brodski popravljivač, što znači da se radi o članu brodske posade, koji je vršio svoj posao, tj. vršio popravke na brodu. Takvi radovi spadaju u čine rukovanja brodom, a po čl.53, st.3 ZUIPB brodar ne odgovara za štetu nastalu zbog radnje ili propusta zapovjednika, članova posade i ostalih osoba, kojima se u poslovanju služi, ako se radi o poslovima rukovanja brodom.

Prema tome tuženik ne odgovara tužitelju za onaj dio štete koji je nastao požarom /uključivo gašenje požara/. Tuženik je naknadno tvrdio da je povodom gašenja došlo i do daljnjeg oštećenja tereta sletkom vodom, što znači da je oštećenje zahvatilo više od 179 vreća. Sud međutim ovu tvrdnju nije uzeo u obzir, jer je zapovjednik bio dužan da u brodski dnevnik upiše svu štetu koja je uslijed požara nastala, ako je htio sačuvati dokaz. Uostalom, zapovjednik je u brodski dnevnik upisao da se "oštećeni dio tereta sastoji od 179 vlažnih vreća", pa kako je prethodno uneseno u dnevnik da je jedne količina vreća radi požara iskrcana s broda i naknadno vraćene na brod, mora se opravdano uzeti da spomenutih 179 vreća predstavlja baš onu količinu koja je prema opisu događaja u brodskom dnevniku stradala od požara, i da drugih oštećenja od toga događaja nije bilo, pa da zbog toga

ni brodski dnevnik ne sadrži nikakvih podataka o bilo kakvom daljnjem oštećenju.

Osnovna šteta na teretu nastale je zbog prodora morske vode u brodska skladišta broj 2 i 3. Tuženik smatra da se štete ima pripisati višoj sili, tj. da je ona nastala kao posljedica teškog nevremena na koje je brod naišao u plovidbi u razdoblju od 25-28.II 1961, a prema upisima u brodskom dnevniku, koji je potvrđen od Generalnog konzulata Republike Panama, u luci Augusta na Siciliji, 10.III 1961, pa smatra stoga da za nju ne odgovara. Tuženik ga naprotiv smatra odgovornim, jer se nevrijeme opisano u brodskom dnevniku mora smatrati normalnom pojavom na relaciji na kojoj je brod plovio, a posebnim obzirom na to što se plovidba vršila u drugoj polovici februara, pa je tuženik bio dužan brod osposobiti za plovidbu u takvim okolnostima.

U smislu čl.34 pod 2 ZUIPB brodar ne odgovara za štetu nastalu zbog više sile, ako se ne dokaže krivnja njegova ili osobe za čije radnje i propuste je on odgovoran. Da bi se mogao uspješno pozvati na taj propis za oslobodjenje od odgovornosti, brodar je dužan dokazati da je doista bio pod utjecajem više sile.

Sud na temelju izvedenih dokaza nalazi da tuženik nije dokazao da je bio pod utjecajem više sile, jer se nevrijeme na koje se poziva ne može smatrati višom silom, jer je najveća jačina vjetra iznosila 54 km/h, a ta se brzina ne može smatrati olujnom snagom.

S obzirom na to što se plovidba vrši u drugoj polovici februara, tj. usred zime, a na potezu Sjeverno more - La Manche - Biskajski zaljev, takva snage vjetra mora se smatrati normalnom. Ona dakle ne može predstavljati višu silu. Na tome ne može ništa promjeniti činjenica što se brod povremeno nalazio na udaru valova ukrštenog mora. Tuženik sam u podnesku od 21.XII 1963. godine potvrđuje da su u Biskajskom zaljevu najgore vremenske prilike u mjesecu februaru, a najteže i najopasnije onda kada u to doba dodje do skretanja vjetra iz pravca SW u NW. On je dakle u času kad je zaključio ugovor o prijevozu znao da mora računati s takvim morem, pa je stoga po čl.36 ZUIPB bio dužan da svoj brod osposobi za plovidbu u takvim prilikama na način koji će osigurati izvršenje ugovorene obveze, tj. predaju tereta naredištu u stanju u kakvom ga je primio na prijevoz. Tuženik se stoga ne može pozivati na višu silu, pa ne njemu ostaje odgovornost što nije zaštitio teret od prodora morske vode u brodska skladišta.

Brodar se za dokaz da je ispunio svoju obvezu u pogledu sposobnosti broda za plovidbu ne može pozivati na to da je brod imao najvišu klasu priznatog registra, jer ta činjenica ne isključuje da on ipak nije bio osposobljen za konkretno putovanje onako kako ga je uredan brodar bio za tu svrhu dužan osposobiti. Ovo isto vrijedi i za štetu nastalu prljanjem vreća na brodu, koje se također ima pripisati činjenici što brod nije bio osposobljen za ukrcaj tereta na način koji zahtijeva pažnja uredna brodarka prema čl.36, st.1 ZUIPB.

Sud je pregledom isprava koje je predložio tuženik utvrdio da se brodar nije ekskulpirao za stanje u kom se nalazio teret u času predaje.

Prije svega treba utvrditi da je primalac tereta uredno na vrijeme pismeno prigovorio stanju tereta /protest/, pa je stoga po čl.71 ZUIPB na brodarku ostao teret dokaza o uzrocima ustanovljenog stanja. U vezi s time treba spomenuti da činjenica što je zapovjednik broda uskratilo da potpiše zapisnik od 18.III 1961.god. ne govori njemu u prilog, niti se može smatrati ogradom od činjeničnih utvrđenja koja zapisnik sadrži. Zapovjednik se ne može pozivati na neznanje jezika, pa stoga razloga uskratiti da na kontradiktoran način utvrdi stanje tereta. Ako mu jezik kojim se u luci odredišta saobraća nije poznat, on je dužan da se za tu svrhu posluži agentom komu je brod preporučeno. Zbog toga u ovom slučaju uskrata potpisa zapovjednika broda ne skida s brodarka dužnost da dokazuje uzroke zbog kojih stanje tereta u času predaje nije odgovaralo stanju iz teretnice.

Na osnovi izloženoga brodar odgovara za štetu nastalu ovlaženjem i uprljanjem tereta.

Preostaje šteta nastala zbog poderanih 660 vreća šećera za koje se traži naknada od 262.24 dolara, pa prije svega treba utvrditi da se prema zapisniku Sanitarne inspekcije od 12.V 1961. radi o vrećama s neoštećenim šećerom. Tužitelj tvrdi da je i za ovu štetu protestirao, ali sudu nije o tome dao dokaz. Ipak bi iz pisma zapovjednika broda od 25.III 1961. godine proizlazilo da je tužitelj prigovorio tuženiku da među teretom ima 660 poderanih ili malo poderanih vreća, ali je zapovjednik tim pismom otklonio odgovornost za to oštećenje, pripisujući ga upotrebi nepodesnih sredstava za iskrcaj tereta /veze od užeta manile umjesto platnenih veza/. Budući da tužitelj nije bio u stanju da do zaključenja rasprave pridonese dokaz o opsegu i o prirodi štete, te o načinu na koji ju je utvrdio, to mu sud taj zahtjev nije mogao usvojiti. Na temelju uvida u čarter na osnovi kojega je izdana teretnica, sud je ustanovio da su stranke

ugovorile prijevoz uz uvjet da se iskrcaj tereta vrši slobodno od rizika i troška za brod. Prema tome, primalac tereta bio je dužan dokazati da su sporne vreće bile oštećene već u brodskom skladištu, a da oštećenje nije nastalo tek u toku iskrcaja, kako to tvrdi zapovjednik broda. S obzirom da takvih dokaza nije dao, sud je tužitelja s tim djelom tužbenog zahtjeva odbio.

Z.R.

B/ Odluke stranih sudova i arbitraža

PRVOSTEPENI SUD ENGLLESKE
/Trgovački odjel/

Presuda od 25.II 1963.

Vlada Ceylona c/s Chandris

Odmjeravanje troškova arbitraže - Arbitri su zastupnici stranaka - Nadarbitar je dužan odmjeriti troškove arbitara i svoje, prema načelima po kojima postupa sud, ili da prepusti odmjeru troškova sudu

Između vlade Ceylona kao naručitelja prijevoza i brodovlasnice Eugenije Chandris nastao je spor radi pre-kostojnica i naknade štete radi manjaka i oštećenja tereta, kojega je iskrcavanje dovršeno u Colombu 8.XI 1958. Tužena brodovlasnica postavila je svoga arbitra 30.I 1959, a tužiteljica je odredila svoga arbitra 26.II 1959. Arbitri su se sastali 2.VI 1961. i izmijenili dokumentaciju svojih stranaka, pa kako su došli do zaključka da se neće moći složiti, izabrali su pismom od 9.VI 1961. nadarbitra. Na raspravi od 5.VII 1961. zastupali su arbitri svoje stranke, ali na toj raspravi došlo je samo do odgođe, a na drugoj, meritornoj, raspravi od 26.VII 1961. pokraj arbitra tužene bio je prisutan i pravni zastupnik tužene. Na toj drugoj raspravi pravni zastupnik tužene predao je za vrijeme rasprave dokumentaciju svoje stranke nadarbitru, a iza zaključene rasprave, no još u prisustvu arbitra tužene, arbitar tužiteljice predao je svoju dokumentaciju nadarbitru, ali tako da pravni zastupnik tužene to nije vidio. Arbitar tužene, iako prisutan, nije obratio pažnju na to, jer su se oba arbitra u tom času kod nadarbitra interesirali za to da im prizna honorare koje su oni smatrali primjerenima. Pravni zastupnik tužene tražio je da nadarbitar formulira svoju odluku tako da fik-sira pravno pitanje /"special case"/ za sud donošenja svoje odluke, ali je on to odbio. Sud je /odnosno sudski referent - "Master"/ to njemu ipak naredio 24.XI 1961. Tek 14.VI 1962. /tri i pol godine nakon sastava arbitraže/ nad-